ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполудне. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТИ: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Під знаком соймових виборів.

Львів, 31. липня 1927.

Без огляду на те, чи нинішний сойм закінчить своє незавидне істнування природно чи самогубством, чи його розвяжуть президентським декретом, серед усіх польських партій помічуємо вже тепер оживлений рух, що має всі познаки підготовчої передвиборчої акції.

Найінтензивнішу передвиборчу кампанію заініціювали польські соціялісти з ППС. Їхня відозва, яку ми перед кількома днями обговорювали, пронизана не тільки несимпатичною демаґоґією, але й нечуваним цинізмом. Ті самі пепеесі, що все йшли з реакцією, ті, що творили коаліційні кабінети з ендеками, ті, що фактично рішили на користь нинішних правителів минулорічний варшавський переворот, ті накінець, що до теперішнього уряду дали двох міністрів — накидаються нині на всю політику того уряду, звуть її реакційною, приписують урядові, а в тому і своїм партійним товаришам, які в ньому засідають, фашистівські аспірації і т. п. Все це недалеке правди, але в пепеесів все це, очевидно, нещире, негідне і виливає тільки з почуття безсилля. Бож мають пепеесі не абияких політичних конкурентів. Зліва комуністи, що опановують з дня на день чим раз ширші ряди робітництва, а з права енпеерівські робітничі орґанізації. Комуністам пепеесі не мають що протиставити, а через те боротьба з комуністичними впливами серед робітництва без ніяких виглядів на успіх. Та поталаючий все і за стебелинку хапається, шукаючи рятунку. Так і пепеесі. Вони намагаються регабілітувати себе і свою політику, своє ганебне політичне волокитство у хвості польської реакції в очах робітничих мас останньою опозиційною до уряду і його політики відозвою. Та вона їм уже мало поможе. Конкуруючи з противниками зліва вони не мають що протиставити своїм конкурентам у впливах на робітництво з права. Словом у глухому куті опинилися теперішні лідери пепеесів. На них найшла цілком зрозуміла паніка і страх перед несимпатичними їм перспективами недалекого завтра. І тому роблять вони так богато шуму та галасу, тому не погорджують ніякими засобами самореклями і цинічної облуди в політичній тактиці. На карту ставлять вони все, дарма, що певні поразки. За виключно свої невдачі звалюють вони при тому всю вину на реакцію, яку систематично підтримували своїми співділаннями і на табор „санації".

Не те з народовою демократією. Досі вона досягала всіх своїх політичних успіхів при допомозі відданого собі адміністративного і взагалі цілого державного апарату, бо все урядництво, вся ріжношерстна бюрократія була ендецькою. Понад те розпоряджала польська ендеція великим числом людей з т. зв. вільних фахів і професій та значною частиною поміщицтва, особливо на т. зв. кресах. Нині державний апарат орудується в руках „санаторів", особливож видно це на відповідальних становищах у адміністрації. Наслідком цього мають ендеки вже тепер підтяті крила але всеж більшість бюрократії — а на „кресах" вся вона! — є далі ендецькою. І вона під фірмою „санаторів" веде далі всю роботу в ендецькому дусі. А це дає і нині ендекам не аби яку підпору в їхній „високій політиці". Незважаючи на втрату впливів у адміністраційній ділянці ендеки далі сильні відданою собі бюрократією, вільними незалежними від держави політично станами як промисловці, купці, адвокати, а навіть професори високих шкіл та значна частина міщанства. Народова демократія все гуртувала в своїх рядах не нарід і не якусь клясу, а переважно польську т. зв. інтеліґенцію і півінтеліґенцію, а на нашій території всю бюрократію. Маючи за собою державний апарат вона ріжними засобами заставляла собі на службу і селянство та робітництво, коли це було потрібне. Позбавлена нині державної машини в цілости, вона боїться за свою майбутність, за свої впливи. Бо хоч щодо якости в її рядах не наступили ніякі зміни, то щодо скількости і розтяжности впливів вона значно скорчилася. І тому то їй так дуже залежить на зміні виборчої ординації до сойму в тому напрямі, щоби вже сама ординація забезпечила їй якнайбільшу скількість мандатів, а в першій мірі на „кресах" тобто на українських землях.

Маючи тільки посередній вплив на маси ендеки відбувають тепер зїзди та конференції, на яких виносять постанови і про працю серед низів. Колись ендекам легко було потягати ті низи за собою при допомозі пропаганди звірячого шовінізму та національної нетерпимости в найнекультурніших її проявах. І нині цього засобу вони не цураються і накликають устами своїх лідерів до формальних погромів усіх непольських елементів на „кресах", а всіх т. зв. „вивротових" елементів, тоб-то комуністів і жидів на етнографічно польських землях. Одначе в тому напрямі стрічають уже подекуди — тільки не на наших землях! — важкі перепони з боку самого населення. На наших землях пропаганда політичного бандитизму ще їм помагає. Тому то на „креси" звертають ендеки тепер особливу увагу в усій своїй передвиборчій акції. На це очевидно треба звернути пильну увагу і нам, та готовитися до паралїжування їхніх впливів і то тим більше, що їх хочуть ендеки накидувати при допомозі зорганізованого терору.

Таким чином слід ствердити, що з названих двох таборів далеко сильнішими є ендеки. І хоч вони без сумніву при майбутніх виборах вийдуть ослабленими, то всеж не слабими. В них все ще буде стільки сили, що зможуть безперервно продовжувати свою екстермінаційну політику на „кресах" з успіхом. А то тим більше, що ту їх політику на „кресах" вповні поділяє, підтримує і сам реалізує також нинішний т. зв. табор санації, що ніби-то у державному маштабі завзявся ендецію знищити. Та про „санаторів" і їх ролю та ролю інших польських особливо т. зв. хлопських партій при теперішних відносинах і на передодні виборів слідуючим разом.

Пасивний торговельний білянс.

Значіння торговельного білянсу у Польщі. — Жмінка чисел. — Причини дефіциту і способи протиділання: голоси Вл. Грабского, Г. Тененбаума, Б. Ржепецького, Ф. Цвайга. — Голос проти митних барєр. — Офіціяльний оптимізм: пресова конференція у м-ра торгу. — Асекурація валюти: стабілізаційна позичка.

(Від нашого кореспондента)

Варшава, 29. липня 1927.

I.

Сальдо торговельного білянсу має для Польщі де-де більш значіння, аніж для інших держав. Бо у такій Швайцарії, Італії чи Франції велику силу чужої валюти залишають туристи, Анґлія й Америка стягають відсотки від позичених сум, інші знову можуть рахувати на щорічний приплив до краю ощадностей пороблених на чужині рідною сезоновою еміґрацією. Польща не може „експортувати" своєї природи, бо хоча належать до неї нині і пречудові українські гори і клаптик ґейби польського моря, і одно й друге рівнем цивілізаційних вигод і доступом жахають — не лише чужинців, — а поза карпатською природою нічого привабливого не має. Не має вона теж на експорт капіталів, увірвалася сезонова еміґрація. У польському білянсі *платничому* ці позиції не грають ніякої ролі; він зводиться єдино до позицій, отриманих із білянсу *торговельного*. Тому теж активний чи пасивний торговельний білянс свідчить взагалі про активне чи пасивне відношення польського державного господарства до господарства світового. Та крім усіх дальших економічних небезпек, які криють у собі неміч протиставитися чужій господарській експанзії й ступневий залив тієї останньої, пасивний торговельний білянс погрожує безпосередньо *фінансовою* катастрофою державі, яка, позбавлена закордонних кредитів, вже у свойому нутрі бореться з недостатком капіталу, а тут ще мусить іє резерв державного банку покривати закордонні зобовязання, прийняті торгівлею. Не диво, що за колибаннями позицій торговельного білянсу слідкують у цілій Польщі з найбільшою увагою, а виказка його *пасивности* викликує надзвичайне затривоження.

Від березня 1924 року *відємне* торговельне сальдо виказувало щораз поважніші суми. У березні — 10 міл. зол. у золоті, у квітні — 20, травні — 23, потім знову знижалося хитаючись між — 16 та 42, аж у січні 1925 року — 62 міл., а в липні вже — 94, на те, щоби в серпні впасти на — 17. Що не забулися такі трівожні не тільки для усіх польських купців і промисловців, але і рядових патріотів дні заломання санаційних експериментів Владислава Грабского, які врешті й довело до його упадку. Від вересня 1925 року торговельний білянс замітно кращає а анґлійський гірничий страйк дозволяє йому втримати активність цілий 1926 рік. Завдяки експортові вугілля у липні місяці 1926 року (вивезено тоді 1991 тон вартістю понад 34 міл. зол. у зол.) надвишка у торгов. білянсі виказала + 55 міл. Взагалі польський активний торговельний білянс тримався 19 місяців. Аж раптом у квітні ц. р. сальдо виявило — 29 міліонів. У травні було вже — 50, у червні — 46. Очевидно, що ці позиції, виявлені у „Вядомосьцях Статистичних" Головного Статистичного Уряду, заворушили широкі польські господарські кола й у всіх фахових журналах, ба в усіх економічних оглядах щоденних політичних ґазет, появилися статті на тему торговельного білянсу. Перед нами лежить останнє число офіціяльного тижневика м'ністерства промислу й торгу та частинно й міністерств фінансів, хліборобства й комунікації, „Пшемисл і Гандель" з 23. липня ц. р., у ньому аж дві перші статті посвячені цій темі, не рахуючи окремих статистичних табель. Отже видно що справа не перестає бути актуальною. Пресова конференція, скликана в міністерстві торгу й промислу перед вчора, 27-го липня, підкреслила актуальність проблеми торгов. білянсу ще дужче. Деж причина лиха?

Безпосередньою причиною пасивности торговельного білянсу в останніх трьох місяцях, був надмірний імпорт *збіжжа*. Надзвичайно характерно для раціональности польської торговельної політики, що така аграрна країна, як Польща, терпить від *недостатку* збіжжа, викликаного на переднівку масовим, без пуття і міри вивезенням його — минулої осени! Як найдено справжню причину? От із слідуючого зіставлення. Торговельний білянс у червні ц. р. виказав в імпорті суму 160 міліонів зол. у золоті; в експорті 114 міл., отже сальдо — 46 міл. Протягом першого півріччя 1927 року імпорт осягнув 820 міл., експорт 708 міл., отже відемне сальдо дало за той час 112 міл. Таку суму дає саме надвишка в імпорті збіжжа у І. півріччу ц. р. Тоді-то привезено з закордону пшениці за 64 міл., жита за 25 міл., вівса за 8 міл., кукурудзи за 16 міл., разом за 113 міл. Тимчасом у І. півріччі мин. року 1926 привезено того краму всього за 2 міліони. З тих чисел виходить ясно, що саме імпорт збіжжа вирішив відємний стан польського торг. білянсу в І. півріччі ц. р. (Усі наведені числа заокруглено). Отже здавалосьби, що направа торговельного білянсу залежить від управильнення торгівлі збіжжам ну і від урожаю. Якщо ця друга правда не підлягає сумніву, то при аналізі порівної виходять на верх подробиці, які вказують і на інші джерела небезпеки для польського торгов. білянсу і то небезпеки поважнішої, бо далеко глибше сягаючої. Якже оце глядять на цю справу польські економічні капацитети?

Згадали ми вже раз трохи вище імя *Влад. Грабского* та й офіціоз м-ства торгівлі і промислу. Почнімо-ж від нього; передова стаття п. н. „Проблема торговельного білянсу" в ост. числі журналу „Пшемисл і Гандель" з 23. п. м. сигнована многомовними ініціялами Вл. Г. Отож кол. фінансовий диктатор Польщі

переводить тезу, що найбільш яскрава причина останнього трієхмісячного дефіциту польської закордонної торгівлі є хоч і прикрим, а просто лише проминаючим фрагментом: поганий (?) урожай у 1926 р.; за те, мовляв, поважною загрозою для польського торг. білянсу є взагалі зростаючий імпорт, як результат збільшеної консумції, розбудованої продукції й розпочатих інвестицій. Отже сам по собі це імпорт здоровий, однак розвиваючись далі у тому самому темпі, що нині, і *без одночасного доплину закордонних капіталів* — не найде він у польському платничому білянсі потрібного покриття і тому він є — *життям понад стан*". На доказ Вл. Ґ. наводить 2 статистичні табельки, в яких унагляднено подвійний абсолютний зріст імпорту, незалежно від імпорту збіжжа, що нещасливо заваготів на білянсі останніх 3-ох місяців. Коли імпорт у квітні 1927 р. вкл. зі збіжжам виказав 436.000 тон на 148 міл. зол. у золоті, то відкинувши позиції збіжжа маємо 359.000 тон і 129 міл. зол. — все одно багато більше від позицій попередніх місяців і літ. Вл. Ґ. поділив увесь імпорт на 2 категорії: 1) крам необхідний і продуктивний і 2) не конче необхідний, та знову унагляднив зріст імпорту обох категорій краму (Характерно, що автомобілі поставив Вл. Ґ. у категорію „не конче потрібних" речей і що саме в цій рубриці маємо великанський зріст імпорту. В пересічному місяці 1925 року ввезено автомобілів за 491 міл., 1926 р. — з уваги на переломовий 2. піврік — лише за 190 міл., стільки само в січні 1927 року, зате в березні вже за 352 міл., а в травні на 875 міл.! І Вл. Ґр. призадумується над джерелами покриття. Із 29 груп, на які офіц. статистика (згадані „Статистичні Вісти") ділить польський експорт, виділює лише 7, які мають суттєве значіння, себто ті, що творять яких 90 відс. цілого експорту. Це слідуючі групи 1) паливні матеріяли (вугілля, нафта), 2) дерево, 3) сирівці, 4) металі й метал. вироби, 5) текстильні вироби, 6) худоба і 7) рільничо-промислові артикули. З того ад 1) зріст. експорту гальмує сильна світова конкуренція; ад 2) збільшити експорт не дозволяє раціональна лісова політика; ад 3) низький рівень хліборобської культури узалежнює продукцію від такого випадкового чинника, як урожай; ад 4) не допустить до значнішого експорту зріст консумції краєвої в звязку зі зростом будівельного руху, ну і закорд. конкуренція (міжнародній залізний трест, до якого Польща не належить); ад 5) теж саме краєву продукцію сконсумовує краєвий консумент; ад 6) на перепоні експортові стоять ветеринарійні шикани; і ад 7) це єдина група, експортові якої нищо не стоїть на перепоні, але ця група займає тепер лише 10 відс. в усьому польському експортові! Отже хоч і „польський експорт криє у собі значні розвоєві можливости", а проте значного зросту в експорті довго ще сподіватися нічого. Ось тут і небезпека постійних торговельних дефіцитів. І Вл. Ґр. доходить до висновку, що 1): або Польща дістане позичку, тоді зростаючий імпорт допоможе до розбудови варстатів праці, які потім повернуть усі тимчасові витрати, або 2): Польща позички не дістане — а тоді дальший абсолютний зріст імпорту став би катастрофою. В обличчю тої небезпеки треба знову обмежити на якийсь час свої потреби. Як це зробити, автор не каже ні слова.

За те дуже конкретно про способи протиділання небезпеці пасивного торговельного білянсу читаємо у другому найповажнішому польському фаховому журналі, у „Щоденнику Господарчому" (орган т. зв. „Левіятана" Центр. Союза великого промислу, гірництва, торгівлі й фінансів), а то у статтях *Г. Тенненбаума* (кол. дир. департ. в м-стві торгу й пром., автор ревеляційної книжки п. н. „Скомерціялізована рація стану", якою сильно скомпромітував кол. міністра торгу і промислу Осовского та знищив його недавню кандидатуру на директора Банку Господарства Крайового) і *Бориса Ржепецкого* (нашого земляка, кол. радника посольства *У. Н. Р.* у Варшаві, нині одного з найповажніших фаховців-економістів у бюрах „Левіятану"). Цікавим поглядам отих економістів присвятимо завтра окрему згадку.

І. Кедрин.

Ще в справі національної назви.

В „Ділі" ч. 150 (11.118) з 9. липня ц. р. в статті п. з. „Право на національну назву" доказував я, чому українці мають не лише повне право називатися українцями, але також, що мають повне право домагатися, щоб інші народи, себто і поляки, звали їх українцями. Тепер хотів би я додати ще до згаданої статті кілька думок, фактів і подробиць, які не могли у ній поміститись:

І. Те, що українці зреклись своєї первісної назви „Русь", „русини", „руський" наслідком суперництва Суздалю, а відтак Москви (які присвоїли собі назву „руський") з Київом, отже з причин політичних, і приняли другу назву „Україна", „українці", „український", не є зовсім відокремленим фактом в історії народів. Навпаки, в дуже подібний спосіб римляне по розвалі римської імперії наслідком повстання ріжних романських народів зреклись своєї первісної назви і приняли другу назву „італійці". Було це в середніх віках, отже в часі, коли і український нарід зміняв свою назву. Знову волохи (далекі нащадки римлян, перемішані з первісними ілірами і даками) вже в нових часах, з причин політичних, зреклись своєї первісної назви і приняли другу назву від римлян „ромуни", яку стрічаємо головно від початку 19-го стол. У всіх тих випадках маємо до діла з добровільною зміною назви з причин політичних. Зміна назви може бути і з інших причин: підбою і кольонізації, головно заморської. І так, наслідком підбою Галії німецьким племенем, франками, галійці приняли від франків назву „французи", знов у наслідок підбою Британії німецьким племенем, англьо-саксами, британці приняли від англьо саксів назву „англійці". Властиво кажучи, Британію підбили два, чи пак три німецькі племена: англи, сакси і юти. Від англів саме походить назва „англійці". Англи в цілости перейшли з Германії до Британії; сакси тільки частинно, а головна їх частина утворила в Германії саксонську державу. Але тому, що в Британії англи і сакси злились згодом із собою, говорять і пишуть про англьо-сасів, а також про англьо саську расу, розуміючи під тим англійців і американців зі Злучених Держав півн. Америки. Зате головна часть ютів лишилась у теперішній Данії. Так було в середніх віках. А в нових часах наслідком заморської кольонізації змінили назву англійські кольонії у визвольній війні з Англією під проводом Вашингтона 1776 р. на „американців" і „Злучені Держави півн. Америки"; канадійські англійці на „канадійців"; австралійські англійці на „австралійців"; еспанські та португальські кольонії в середній і полудневій Америці на назви ідентичні з теперішніми тамошніми державами, отже: „мексиканці", „бразилійці", „уругвайці" і т. д.; голяндські кольоністи, які в 18 ст. поселились в полуд. Африці на назву „бури" і т. д.

II. Первісна назва „Русь", „русини", „руський" мало що старша від другої назви „Україна", „українці", „український". Зразу перша назва була краєвою, а друга провінціяльною (всі подальші від центра — Київа — землі звано українами себто окраїнними). Але від 11 ст. зачинає ця провінціяльна назва випирати краєву, доки врешті в нових часах її зовсім не виперла в краю, як і за границею себто в чужинних джерелах, мапах, атлясах, тощо. До остаточної перемоги цієї провінціяльної назви над краєвою причинилося головно те, що Москва присвоїла собі нашу первісну назву, а крім цього в великій мірі також і великий хаос у первісній назві, бо крім назви „Русь" впроваджено назви „червона Русь", „мала Русь", „чорна Русь", „біла Русь". Не менший хаос у первісній назві стрічаємо в чужинних джерелах, які „Русь", „русинів", „руський" називають: *Roxolania, Russia, Roxolani, Rutheni, Russes.* Зате москалів називають чужинні джерела *Moscoviti, Mosci*, а від царя Петра I. *Russes.* Але цей хаос в первісній назві не є зовсім відокремленим фактом в історії народів. В тім самім часі панував такий самий хаос у назві німецького народу, якого зединена держава аж від 1871 р. приняла назву *Deutschland*; в назві італійського народу, якого зєдинена держава аж від 1861 р. має назву Італії; в назві французького, англійського і еспанського народів, які аж з початком нових віків устійнили свою теперішну назву в н у т р і ш н о і з о в н і ш н о. Хто цікавий, нехай погляне до наукового історичного атлясу, а побачить ціле море назв поодиноких народів, не виключаючи польського і московського.

III. Німецький нарід, тому, що до р. 1871 творив цілу низку держав, усталив дотепер свою назву т і л ь к и в н у т р і ш н о. Німці звуться *Deutsche* (давніще це вимовляли і писали *Teutsche*) від німецького племени *Teutones, Teutoni, Teuti* (ці три слова означають одну і ту саму назву). Словяне звуть німців швабами від німецького племени швабів, німцями від німецького племени *Nemetes, Nemettii* (ці два

Д-р Андрій Ластовецький.

Хвиляста теорія світла.

У четвертій книзі твору „Природа річей" Тита Люкреція Кара з останнього століття перед Хр. читаємо ось-що: „Поверхні тіл висилають із себе тонкі постаті, а саме зображення річей... Образи ці перебігають у коротеньких відступах часу безмежні віддалі... Одначе тому, що ми лиш очима можемо бачити, форма і колір предметів ділають на очі лише з того боку, куди очі звертаються..."

Цитовані слова цього поетичного підручника епікурейської фільософії містять у собі певного рода **еманаційну** або **емісійну** теорію світла. Цю теорію проводить поет при помочі багатої уяви, одначе цілком науково. Проте цю науку годі назвати науковою теорією. Їй, як також іншим античним спекуляціям про світло недостає квантитативного опису явищ, цієї першої прикмети наукової теорії. Особливо при світляних явищах незвичайно тяжко відріжнити субєктивне світляне враження від фізикального процесу і змірити його.

Основником першої наукової еманаційної теорії слід вважати **Нютона** (1704). Світло є, по його поглядам, незвичайно ніжною матерією, яку джерело світла викидає з себе у виді дуже малих тілець. Ці тільця порушаються по законам механіки і, влучаючи наше око, викликують у ньому враження світла. Ця теорія, удержавшись завдяки авторитетові Нютона ціле століття, мусіла уступити перед **хвилястою** теорією світла **Гойґенса** (1678), яка каже, що частинки світячого тіла тремтять дуже швидко (біліони разів на секунду!), і вводять у тремтіння рівночасно поодинокі частинки етеру. Ці останні тремтіння розходяться в просторі хвилями, які можна порівняти з хвилями, що повстають у воді довкола місця, куди ми вкинули камінь. Цю теорію, що своїм предтечею мала **Декарта** (Діоптрика, 1638), розширено в останніх сорок роках **в електромаґнетну хвилясту теорію,** яка походить від **Фаредея** (1838), а доказана математично **Мексуелем** (1873) і експериментально проф. унів. в Бонн **Г. Герцом** (1888). На основі цієї теорії хвилі повстають наслідком електричних і магнетичних процесів, що повторюються періодично на кожній частинці етеру та переходять на сусідні частинки.

Коли світляні промені, що походять з одного і того самого джерела світла, стрінуться із собою, їхнє світляне ділання скріпиться не на усіх місцях стрічі. У деяких місцях світляне ділання променів зникає цілковито. Приймаючи емісійну теорію Нютона, не розуміємо, чому два світляні тільця, що стрічаються зі собою, мали би взаємно знищити свої впливи. Зате хвиляста теорія в змозі виснити цей процес. Хвилясті рухи мають цю прикмету, що лучаться зі собою, не роблячи собі взаємно перешкод. Коли наприм. одна система хвиль займає у даний момент горб (кожда хвиляста лінія складається з горбів і низів!), а друга рівночасно теж горб, то при зустрічі обі системи дадуть ще вищий горб; так само два низи двох хвилястих систем дадуть один глибший низ. За те низи одної хвилястої системи і горби другої системи будуть себе взаїмно більше або менше нищити. Це взаїмне вдирання одних хвилястих систем в інші, тзв. **інтерференцію,** можемо легко бачити, кидаючи рівночасно 2 камені однакової маси і однакових розмірів до води, в деякій віддалі від себе.

Хвилі, що їх достарчає джерело світла, є дуже ріжнородної довжини. Вони ріжняться від себе так, як хвилі, що їх творить крапля дощу на поверхні стоячої води від хвиль, які повстають на океані, коли переїзжає великий корабель. Але не всі хвилі викликують враження світла; лиш ті, що їх довжина виносить менше-більше 0,0004 до 0,0008 міліметра. Найдовші хвилі дають враження червоного, найкоротші фіолетного коліру. Хвилі, коротші ніж 0.0004 мм. зовемо хвилями **ультрафіолетного** світла. До найкоротших з усіх належать рентґенівські і гамма-промені. Хвилі, довші ніж 0.0008 мм., належать до ультрачервоних та **тепляних** хвиль. Ще довші хвилі, яких довжина сягає кількох кільометрів, є електричними хвилями **радіотелефонії.**

Електромаґнетна хвиляста теорія світла вміла пояснити теж відбиття і заломання світла. Трудноші виринули аж тоді, коли треба було уявити собі спосіб, як повстає світло і як його тіла проглитають. В цій ділянці клясична хвиляста теорія зазнала невдачі. А проте ця невдача повела до нових можливостей, а саме наслідком розвою нових фізичних поглядів, які завдячують свій початок зовсім іншим мотивам.

Вихідною проблемою була проблема розділу красок. Експеримент навчає, що колір світла зміняється з температурою, що постепенно огріване тіло горить з самого початку темночервоним, відтак ясночервоним, пізніше жовтим, а при кінці білим полумям. Фізики почались займатись питанням, як розподіляється енергія на ріжні коліри (кажучи мовою фізиків: на ріжні довжини хвиль). Усі спроби знайти закон цього розділу енергії давали висліди, зовсім неаґідні з досвідами. Аж в 1900-ім році берлінський фізик Макс Плянк подав розвязку цього питання. Його теорія каже, що тіло висилає із себе, чи пак абсорбує (вглитує) енергію проміновання не тягло, але порціями, квантами. А саме: тіло може цю енергію проміновання емітувати чи абсорбувати лише точно означеними порціями: певним квантом проміновання або його цілочисельною багатократю. Теорію, що заступає цей погляд, зовемо теорією квантів. Альберт Айнштайн був первсім, що приклав

знова означають одну і ту саму назву), або германами від назви німецького краю названого римлянами *Germania*. Знов французи звуть німців алеманами, а англійці „*Germans*" себто германами, а голяндців звуть англійці *Dutch* (себто *Deutsch*), хоча голяндці звуть себе ніderляндами себто низовцями (бо їх край положений на низині при гирлі ріки Рену) а свою мову звуть *nederdnitsch*.

IV. Таким робом назва українського народу „Україна", „українці", „український" є усталена і в н у т р і ш н о і з о в н і ш н о. Цих кілька пояснень мали ми на меті, щоб унагляднити справу зміни назви а також справу перемоги провінціяльної назви над краєвою на прикладах інших народів. В міру перемоги провінціяльної назви над краєвою, здобувала собі назва „Україна", „українці", „український" щораз більше право горожанства в чужинних джерелах, мапах і атлясах, починаючи від кінця середніх віків, а в нових часах придбала виключне право горожанства для означення нашого краю і народу. Політичні події від 18 ст., отже 19 ст., а головно останні події 20 ст. завершили історичний розвій і допомогли до остаточного усталення української назви.

Микола Вовкунець.

Пропаґанда за поворотом румун. корони кн. Карлові.

Букарешт, 31. липня 1927.

Бувший премієр Авереску уступив з проводу ліберальної партії. В найближчому часі відбуде він подорож по европейських столицях, де буде вести пропаганду в користь відсуненого від румунського престолу князя Карла та розвивати підготовчу акцію в тому напрямі, щоб Карло обняв королівський престол і корону Румунії. Декларація, якою Авереску визнав королем Михайла, була виключно тактичним маневром. Сензацією дня в Румунії є пропозиція ґрупи ген. Авереску, спрямована до партії національно-радикальних селян, у справі сполуки обох партій.

Пляни кн. Карла.

Париж, 31. липня 1927.

Кн. Карло заявив представникові „Матена", що як Румун і батько має особисто пильнувати, щоби Румунії запевнено силу й інтереси його синові. Він бажає бути пожиточним для батьківщини і не хоче викликати заколоту і неспокоїв. Коли румунський нарід звернеться до нього, він готов відповісти на його зазив.

Перед розбиттям морської конференції в Женеві.

Відень, 31. липня 1927.

„Нає Фрає Прессе" повідомляє з Ню-Йорку, що на відбутій там пресовій конференції президент Куліджк висказав погляд про труднощі конференції в справі морських розаброювань. Причиною труднощів і невдач конференції є, на його думку, неуступчивість англійських делеґатів, що не хочуть погодитися на зменшення числа гармат на кружляках, а крім того обстоюють становище, що Англія мусить мати більше кружляків від Америки. Америка не предложить ніяких нових пропозицій, а коли Англія не змінить свого становища, то конференція розібється. Японський делеґат запропонував був компроміс, але його взяв назад переконавшися про безвиглядність успіхів конференції. Виходить, що розбиття конференції неминуче тим більше, що Англія вже підчеркнула безкомпромісовість та неуступчивість зі свого становища і від своїх пропозицій.

Великий політичний атентат у Ленінграді.

Берлін, 30. липня 1927.

Японський кореспондент „Теґліхе Рундшау" подав телеграфічно таку інформацію: З Москви дійшли сюди посередньою дорогою вісти, що в Ленінграді невідомі люди довершили бомбового атентату на дім, в якому відбувалися наради визначних представників комуністичної партії. Наслідком експльозії міни, підложеної під будинок, згинуло у звалищах, 100 комуністів. Тепер неможливо пробратися до Ленінграду, бо уряд СРСР. старається ту трагічну подію затаїти.

Наради ЦК і КК ВКП(б) у Москві в справі опозиції.

Варшава, 31. липня 1927.

З Москви повідомляють, що в Кремлі почалися спільні наради централь. комітету комуністичної партії і контрольної комісії партії в справі провідників опозиції Троцького, Зіновєва, Каменєва, Сапронова, Смирнова та інших. Як відомо центральний комітет ВКП рішив був уже викинути всіх названих провідників опозиції з Центр. Комітету. Однак цеї постанови не можна було провести в життя, бо не мала вона підтримки в аналогічній постанові контрольної комісії. Щойно спільне рішення ЦК і КК остаточно рішить долі опозиційних провідників не тільки у ЦК. але й у партії. Може що їх взагалі усунуть з партії.

Зі спорту.

Україна — Бар Кохба 8:4 (4:1).

З побуту на Радянській Україні

XI.

В трудовій школі ім. Франка. Концерт дітвори.

В руках у мене програма, яку я зберіг собі на памятку.

До фортепіяну сідає учитель співу, чех Ян Ступка, який продукується своїми творами і своєю працею в школі. На естраді стає триста дітей молодших груп. Молоденький учень школи Кондратович викликує поодинокі точки програми:

„Каменяр" — слова Т. Шевченка, музика нашого учителя Яна Ступки; „Ковалі" пісня нашого учителя Яна Ступки; „Весна" слова Шевченка, музику склав наш учитель Ян Ступка; „Та це весна!" слова Кавельгородського — музика Яна Ступки...

Хор співає при супроводі фортепіяну так гарно і рівно, що просто не хочеться вірити, що він зложений з дітей від 8—11 літ. По кожній точці публика бє оплески сердечні і заслужені. Це подяка в першому ряді для учителя і композітора, в другім для цих дрібних дітей, що пісні співають. Хори переплітають декламації творів, присвячених Франкові, або його власних поезій.

За хвилю стає на естраді хор старших груп в числі двісті дітей. Диригує ним учитель Брижаха, акомпаніює незрівнаний Ян Ступка, якого фраковий одяг і біла краватка звертають загальну увагу. Так привик він виступати у своїй вітчині і цього звичаю притримується на Україні.

Ідуть пісні: Лисенка „Вічний революціонер" і „Гей Волошин сіно косить". Останню пісню списав композітор від Івана Франка. Дальше співає хор „Розвивайся лозо!" слова Франка, музика Ягора, „Прометей" слова Коваленка музика Степенка, „Товаришам із тюрми" слова Франка, музика Яна Ступки. Учень Золотарів виголошує вірш Франка: „Не довго жив я", а учень Кондратович „Каменярів" Франка так гарно, що поривае за собою слухачів. Сольову пісню: „Місяцю князю!" до слів Франка співає учениця Демяненківна своїм чудовим сопрановим голосом.

Хор „Вічний революціонер" викликує таке могутне враження, що публика домагається повторення, а тоді виступає як диріґент, молоденький учень Кондратович, якого поява викликує на липах слухачів незвичайне вдоволення. Оплескують його і цей артистично вишколений до найменчих подробиць хор. Розкіш слухати його! Дня 30. травня виступав цей хор на сцені великого театру. Була це одна із найкращих точок програми.

З діточого концерту поминув я нарочно одну деклямацію: „На смерть Франкові". Уложила вірш учениця школи К. Горецька, яка сама його виголосила. Це, мабуть, перша спроба молоденької авторки. Я далекий від того, щоби приписувати віршові літературну вартість, одначе він ілюструє, як не можна краще, напрям, у якому живе і учиться теперішне молоде покоління. Наведу перший чотировірш:

Ти довго боровся, поете наш любий
І душу і силу трудящим віддав,
І милу Тобі робітничую масу
З ярма капіталу Ти ратував...

Таке співає дитина пролетарського середовища. А ці діти пролетаріяту пошанували ще в інший спосіб Поета. По коридорах розвішені святочні листки присвячені Франкові. На кождім із них портретик Поета, рисований учнями, а під ним вірш, чи проза, присвячені його памяти. Деякі із цих діточих віршів, чи прозових писань увійшли до окремого „Франківського Збірника", виданого друком заходом „харківської" 20-тої трудової школи ім. Івана Франка в одинадцяті роковини з дня смерти свого Патрона". Книжка обіймає девять аркушів друку (144 стор.). Значнішу часть книжки виповнюють твори Франка, меншу частину писання учнів і учениць школи. А є поміж ними і оригінальна статейка Р. Шевченка п. з. „Життя та праця Івана Франка" стр. 7—21). Може в тій школі виросте який літературний талант... Хто його знає?...

На всякий спосіб школа ведена взірцево завдяки незвичайно меткому провідникові, що живе нею, що любить її, що опікується цею дітворою, яку віддано в його руки. Своєю дорогою, таку орґанізацію школи можна перевести тільки при державних коштах.

Школа ім. Франка це двадцята українська школа в Харкові на загальне число 58 трудових шкіл. Коли зважимо, що в Харкові 80 відсотків неукраїнського населення, то число українських шкіл дуже значне. Сам факт, що до школи горнуться у значнім числі російські діти, які мають свої власні школи, говорять найкраще про її вартість. Так само взірцево мають бути ведені згадані мною школи ім. Шевченка і Драгоманова.

Кінчиться концерт. Гром. Озарків просить нас до свойого мешкання на перекуску. Говоримо про пережите і передумане на концерті та дякуємо йому за цей душевний пир, якого свідками були ми у веденій ним школі.

Не хочу обнижати ваги наших приватних шкіл в Галичині, утримуваних коштом українського громадянства. Тут йде велика праця в порівнанні з тими матеріяльними засобами, якими орудує наша „Рідна Школа". Я бажав би тільки щоби бодай одна наша, не то приватна але й державна могла почванитися таким величавим будинком, такими просторими салями і науковими середниками. Та годі навіть про це думати!... Такого приміщення не має ні одна державна школа в Галичині.

На селі та в сільській школі я цим разом також не був.

(Далі буде.) **Кирило Студинський.**

успішно цю теорію (1905) до емісії і абсорпції світла та пізнав принціпову протилежність між клясичною хвилястою теорією і теорією квантів.

По думці Нютона кожне світляне тільце має так само, як Плянковий квант, якусь означену енергію, яка не змінюється, якщо частинка летить дальше без тертя. Чим дальше хвиля віддалюється від точки свойого виходу, вона розширюється і, зовсім природно, енергія кожної поодинокої частинки маліє. Вкинений у воду камінь спричинює, що викликана хвиля знимається до тим меншої висоти, чим дальше вона поширюється. Було би зовсім неможливою річчю подати якесь означене неподільне мінімум енергії, тому, що вона стає тим меншою, чим дальше відходимо від точки повстання хвилі. Нові наукові погляди, започатковані теорією квантів Плянка, хоча й наблизилися до давних поглядів Нютона, а проте є в суперечности з хвилястою теорією. Дарма, що теорія квантів принесла фізиці величезні користи, передовсім наслідком прикладення її до атомістичної теорії та наслідком пояснення переміни енергії при проміньованню, наука не могла зректись хвилястої теорії світла тому, що без неї лишилась би незрозумілою частина найважніших оптичних явищ.

(Докінчення буде.)

В память полеглих.

Могили українських вояків у Німеччині.

Переїзджаючи біля місцевости Гайберґ-Штеттен, спинився я біля величавого, кольосального розміру ми памятника в честь полеглих учасників війни росіян: москалів, українців і деяких інших народів б. Росії. На памятнику вириті великі написи в ріжних мовах зі всіх чотирьох сторін: „За родину", „Про Патріа" і т. д. Опісля меншими буквами: „Війна 1914—1818 Умершим російським воякам внутрі табору", а нижче дрібними буквами голані імена померших табористів. Довкола памятника є російські вояцькі воєнні гроби, всі в найбільшім порядку і всі з точними написами.

Подаю назвища деяких тут похованих українців у надії, що українські газети на Рад. Україні передрукують отсю мою замітку і може деякі родичі довідаються отсим шляхом, де їх сини найшли вічний спочинок.

Ось відомі мені могили українських вояків б. царської армії на воєнному цвинтарі в Гайберґ-Штеттен *(Heuberg-Stetten am Kaltenmarkt)*:

1) Петро Остапенко з Полтави, 2) Антін Вавренський з Київа, 3) Петро Ґарченко з Київа, 4) Олекса Коваленко з Київа, 5) Лазар Захарченко з Київа, 6) Іван Яковенко з Полтави, 7) Григорій Стрібка з Харкова, 8) Яків Степанів з Катеринослава. Як згадав я вище, всі ці гроби є порядно оправлені, на кождім є хрест з тревалого матеріялу і відповідний напис. Коби у нас могили українських героїв були в такому порядку і в такій пошані, як тут!

Хто бажав би близчих інформацій про померших тут синів Української Землі, прошу звертатися на мою адресу, а я відповім негайно: *A. Kwasniuk, Freudenstadt, Hindenburgstr 13., Deutschland.*

Виборчі вислідки.

МИКОЛАЇВ Н ДН.

Проти вибору громадської ради в Миколаєві вплинув протест. Тому, що зміст його і подані там мотиви, як також люди, що його редаґували й підписали досить цікаві, подаю дещо про це до ширшого відома. Вже на кілька тижнів перед виборами скликано наше міщанство до читальні „Просвіти" на наради. Вибрано виборчий комітет і почалася приготовна праця. Наше міщанство було приготоване і зорґанізоване. Навіть місцеві сельроби, яких число не перевищає 10, голосували на нашу лісту. Розуміється, що українське міщанство в Миколаєві, яке становить 75 прц. тутешнього населення, мусіло в IV. колі і III., побідити і так сталося. У жидів були дві партії. Сіоністи (звані тут „праві") і „лівиці", в які згуртувалася вся шумовиння. Побідили в II. колі сіоністи. У поляків, яких тут найменше, було партій без ліку і тому мовчки причали в I колі усталені нами й жидами 10 мандатів. Одна партія, т. зв. „обивательска", в якій згуртувалися поляки-урядовці і деякі поважніші господарі й купці, висунула в I колі свою лісту на 10 поляків і 2 жидів, котра перейшла одноголосно. Друга частина поляків блукала самопас, а всі інші злучилися з нашими хрунями під командою відомого українофоба й шовініста Антона Надольського, бувшого гром. комісаря, а відтак секретаря громади, якого перед двома роками за всілякі надужиття в громаді арештовано і прогнано. До такої пачки приключився ще і директор школи, ренеґат Яцкович. Всі вони висунули свою польсько-хрунівську лісту, яка в IV. колі соромно провалилася (130 гол. проти 810 наших). З того приводу в III. колі польсько-хрунівська партія вибори вже бойкотувала. І так IV. і III. коло забрали комплєтно українці (24), II. коло жиди-сіоністи (12), а I. коло поляки 10 і жиди 2. Невдоволена пача польсько-хрунівська кліка, а також жидівська збиранина з „лівиці", перші під проводом Надольського, другі під проводом адвоката Мордка Травнера, почали на спілку писати протест. І написали в протесті (в стилі битого машинового письма, редаґував д-р Травнер) ось що: „УНДО і Просвіта тероризували населення так, що поляки не[illegible] були в життям і з боязни не сміли в III. колі до голосування ... чи-

тальники вибивали вікна (віва напим хруням), грозили людям побиттям та навіть Зиля, грозили людям пімстою в разі голосування не на українську лісту (жовту). Жінки Колодієва, Подлдовичева і інші терорizували жінок, видирали з рук їм, а ззвали жовті картки. Члени читальні Просвіти і появившися в останньому часі УНДИсти — це небезпечні терористи бандити". Словом — цілий протест ставить УНДО і „Просвіту" в страшнім світлі і їх членів називає небезпечними терористами й бандитами. Так зредагований д-ром Травнером протест виложений був у канцелярії того адвоката до підпису, одначе ніхто не зголосився підписувати. Тоді д-р Травнер особисто ходив по хатах і вихитрував підписи, заявляючи, що це протест лише щодо П. вола. В цей спосіб видусив з підписи від поляків і 12 підписів жидівських і такий протест вніс до магістрату. Тому, що д-р Травнер, який прийшов до Миколаєва в 1919 р. в подертих штанах, а тут, отворивши адвокатську канцелярію, доробився вже в короткому часі керівницею українського міщанина й селянина величезного майна, бо купив одну реальність у Миколаєві, а другу у Львові, а тепер в такий віхчемний спосіб оклеветав український нарід у своїм протесті і цілою силою нагн підтримує найнебезпечніші елементи для нашого народу,— просимо оголосити у всіх наших газетах зазив до українського населення, щоб його канцелярію бойкотува-

нях обігнатись. Чи дожиємо часу, коли бідними буде опікуватись держава, розміщуючи їх по захистах?

НОВИНКИ.

— **Нові типи шкіл.** Департамент фахового шкільництва мін. освіти творить новий тип торговельної школи. Будуть це так звані „річні школи купецького приспособлення". Ці школи мають на меті дати молоді змогу приготовання до торговельної практики (переважно в крамницях) протягом одного року. Вони будуть основані на інших підставах як існуючі дотепер приватні річні торговельні курси. Крім торговельних предметів, навчати там будуть: релігії, польської мови, „польоністики" й гігієни. Крім того молодь буде мала лекції руханки й буде належала до дружини військового приспособлення. Від нового шкільного року повстануть такі школи на Горішнім Шлеську в Катовицях, в Королівській Гуті, Тішині і інших менших містах. З новим шкільним роком повстане кілька таких шкіл і у Львові, одна спеціяльно для дівчат. В найближчих днях повстає комітет будови Торговельно-промислової морської школи в Гдині. Проєктована школа буде першою цього типу школою в Польщі, де вчитимуть заморської торговлі.

— **Краєва хроніка.** У селі Молодькові упав дня 18. ц. м. великий град, який знищив чимало піль, засіви, а навіть траву. В околиці граду не було. У сс. Биткові та Гвоздi два парубки-брати вбиті гранатами, а 3 дітей ранених. По сусідстві йдуть військові маневри і стрільна попадають іноколи в село.

— **Совість в арешті.** У львівських Бригідках сидить злодій Стефан Петруленко. Нараз рушила його совість і він хотів висповідатись перед слідчим суддею, ще з иншого гріха. Каже, що Петруленко це псевдонім; він зветься Антоняк. Не знає нічого про те, коли вродився, де, з яких родичів. Казали йому, що батько був ротмістром австр. драгонів. У 1914 р., як 14-літній хлопець дався втягнути якимсь „типом" Марчуком до засідки на багату дідичку в околиці Коломиї. Була це графиня, яку ограбили під загрозою револьвера. А коли вона пізнала Марчука, той з переляку, що вона його видасть, рішив негайно її задушити до спілки з Антоняком. Від цього часу Антоняк став злодієм. Тепер сидить за злодійство, але мара задушеної не дає йому спокою. Що сталося з його спільником зперед 12 літ не знає нічого. Антоняк пробував уже раз вішатись, але його відрізали від шнурка. Суд перевірить подані ним зізнання. Цікаве, що Антоняк висповідавшись, став спокійний.

— **Селянський Шлях,** що виходить у Холмі сконфіскований за критику виборчих зловживань самоврядними органами.

— **Тернопільський революціонер.** Тернопіль може бути гордий, що видав одного неабиякого революціонера; зветься він Соломон Пуддец і належав до найенергійніших учасників при підпалі „Палати Справедливости" у Відні підчас останніх заворушень.

— **З під темної звізди.** Арештували селянина Івана Новосада в Сокальщині, який цього місяця ограбив і вбив митного побориця між Сокалем і Тартаковом.

— **Рідкий збіг обставин** трапився в румунськім місті Пятра-Неамці, де три жінки померли одна по одній від серцевої атаки. Дві другі на вид смерти попередніх.

— **Жебраки.** Жебраки є пошестю усього европейського та азійського Сходу. Галичина, а з нею і Львів належать теж туди. До нині в нас не знати, чи жебрання на вулицях дозволена законом чи ні. Коли вчора один жебрак настирливо домагався милостині від одного офіцира, офіцир казав його арештувати, а тоді юрба „відбила" жебрака з рук поліції. Милосердя львівської публики є в данім випадку гідне похвали ,але відомо, що найбільше настирливими жебраками є пияниці та пройдисвіти, яким люди дають милостиню на „відчіпне", бо ж. ?ожуть від

— **Доле звудився.** Провідник франц. роялістів Доле, який бавився з поліцією в піжмурки цілий місяць, має вже досить безпечного захисту і хоче вертатись у Париж. Він друкує вітвертий лист до мін. справедливости, де заявляє, що вернеться до вязниці, коли уряд схоче перевести ще раз слідство в справі вбивства його сина, в якому він обвинувачує як спільників ріжних урядовців.

— **Вияснення.** Одержуємо такого листа: В травні п. р. призначено п. д-ра Стецькова, суддю повітового в Товстім, окружним суддею в Стрию. Збір суддів і прокураторів у Стрию довідавшися про це призначення, вислав до д-ра Стецькова лист з 23. травня такого змісту: „З причин Вам добре відомих, збір тутешнього Суду ухвалив на нинішнім засіданню звільнити Вас від обовязку познайомлення з поодинокими членами тутешнього Суду, про що Вас повідомляємо. Стрий, дня 23. травня 1927. — Підписи 21 осіб." Д-р Стецьків на це не зареагував і аж у „Дзєнніку Львовскім" з 10. липня ч. 196 і в „Дзєнніку Людовім" з 11. липня ч. 155 а саме в першім п. з. „Бєзстронні і аполітични сендзіове", а в другім п. з. „Черезвичайка в Сондзє Окренговим в Стрию" помістив допис, де подаючи згаданий лист, зазначив, що до вислання цього листа спонукала судейський збір ідейна праця д-ра Стецькова в „Звйонзку Стшелецкім". Повищі два денники не помістили висланого до них вияснення, а тому збір суддів і прокураторів при окружнім суді в Стрию просить Хвальну Редакцію „Діла" помістити це вияснення, а саме: що причиною вислання згаданого листа були справи, добре відомі д-рові Стецькову, а котрі не стоять в ніякім звязку з його громадянською діяльністю, яка зрештою тутешньому зборові не є знана. П. д-р Стецьків очевидно сам признав правдивими заміти піднесені проти нього, коли на протязі шести тижнів не зареагував проти них у відповідний спосіб. Причин тих, які спонукали збір суддів і прокураторів, котрі є ріжної народности і політичних переконань, до вислання того листа, не хочемо з огляду на гідність судейського стану на разі розголошувати прилюдно в часописях; одначе приневолені остаточністю зробимо це, коли д-р Стецьків або уповажнений ним до цього дописувач до того нас спонукає. — Стрий, дня 28. липня 1927. — Зі Збору Суддів і Прокураторів окружного Суду в Стрию.

— **Померли:** Убитий один з найкращих англ. летунів кап. Барнард, що двічі здобув т. зв. „королівську чашу". Бувш. ген. індійських військ, англієць Даєр, який зєднав собі титул „ката" за розстріли підчас індійського повстання, коли полк піхоти 500 людей убив, а 1500 ранив. Директор театру в Будапешті Карло Лехнер.

— **Ріжні рекорди.** В Каїрі відкрили гріб цариці Гетельферес, матері Хеопса, де найшли урну з водою, яка зберігалась там кілька тисяч літ. За 8 літ згинуло в Америці від авт більш людей як американських жовнірів у війні: 137.000 осіб; жовнірів у війні тільки 120.000. Цими днями один льондонський суддя кваплячись у суботу на село видав 65 присудів у розводових справах; кожний процес тривав три хвилині; англійська преса звертає увагу, що на розвід треба нині вдвоє менше часу, як на шлюб, який в Англії триває... сім хвилин. Німецькі рибалки над Ельбою витягти з моря замісць риби одну англ. торпеду та міну.

— **Дорожнеча в Італії.** Італійський уряд бореться з з дорожнечею енергійними засобами. Введено т. зв. надзірні комісії, які стежать над цінами харчів і необхідних предметів. За пять місяців ствердили в однім Римі 6428 нарушень цінника і зачинили 114 крамниць. Купці, що беруть понад таксу платять гривну і сидять у вязниці. Те саме з надмірним комірним. Одного громадянина із суворим прізвищем Нероні заслали на чотири роки на дикий острівець за високе комірне.

— **Перше державне кіно** для вжитку всіх, безплатне, відчинили в Льондоні. Воно має чисто освітню та виховавчу мету. У ньому дають картини з життя держави в усіх її ділянках і життя кольоній.

✝ Посмертні згадки

о. Іван Гордієвський.

Дня 14 липня ц. р. розпрощався з цим світом о. мітрат Іван Гордієвський, катедральний парох і настоятель капітули в Станиславові. Була це небуденна людина, зразковий громадянин, тип священика, яких уже тепер мало. Родився 1854 р. в Доброполі під Зарваницею як син народнього учителя. Вже як львівський богослов належав до тих, що будили українську свідомість поміж студентами-богословами. Висвячений 1879 р., став в р. 1881 сотрудником при церкві св. Юра у Львові. Своїми проповідями та ревністю вибивається на перше місце і зєднує собі всіх. По поділі львівської дієцезії дістає парохію в Шманьківцях, пов. Чортків. І тут починається його діяльність: організує Чортківщину під оглядом просвітним та політичним. Його головно заходом вийшов послом до парляменту в 1907 р. проф. д-р Ковесса, а Небіщик його заступником. Чимало спосібних і талановитих хлопців своєї парохії виправив він в тому часі до середних шкіл. Відтак став крилошанином стан. еп. капітули (в січні 1909 р.), небавком потім катедральним парохом, а від серпня 1910 архипрезвітером і мітратом. У Станиславові розвинув він велику всесторонню діяльність на церковному, гуманітарному і народньому полі. Бере живу участь у всяких нарадах, комітетах, зборах; проводить їм часто, виголошує промови чи то при посвяченні наших інституцій (як „Сокіл" і ін.), чи то при свяченім, чи то в шпиталі, чи у вязниці — всюди він був на кождий заклик громадянства, а навіть і без нього — з почуття обовязку, який на нім спочивав як на українськім громадянині і пароxові міста. Рідна Школа мала в нім ревного покровителя, а українське учительство широго оборонця в Повітовій Шкільній Раді, якої був членом. Організує міщанство (братство св. Николая) і наші слуги. На передмістю Гірка будує враз із бл. п. крил. Рeжкевичем гарну церковцю, яка обновила релігійне, а з ним і національне життя наших залізничників. У Книгинині-місті приводить до ладу нову, недавно побудовану церкву, малює її і прикрашує гарним іконостасом в українському стилю; сам доглядає будови, віддаленої на кілька кільометрів, збирає датки і вкладає чимало грошей своїх власних на ту ціль. Будує для СС. Василіянок величавий будинок, де примістились монастир, народня та видiлова жіноча школа і жіночий учительський семинар; фондів на будову не було майже ніяких, тож їздить по цілій дієцезії та збирає датки й декларації від духовенства. Як основник і голова „Т-ва Непорочного Зачаття" піднимається великанського діла — вибудувати першорядну каменицю в Станиславові, що нині є гордощами цілої дієцезії, а в якої салі відбувала засідання наша Національна Рада. В отсе підприємство вкладає багато труду, працює днями і ночами, особисто доглядає всього, поборює найтяжчі фінансові трудноші і при надлюдських зусиллях ще перед війною „Австрія" була готова. Не забув Покійник і про найменших сиріток: його заходом закуплено чотироморгову реальність зі старими будинками при вул. Казимирівській, де повстає Захист під опікою СС. Служебниць, а також і на передмістю Бельведері закуплено невеличку реальність на приют для покинених матерями немовлят. В Книгинині-кольонії засновує т-во „Захоронка", яке згодом набуло гарну реальність, де досі міститься читальня „Просвіти" і кооператива і де саме тепер будується велика мурована церква. Також і в Книгинині-місті побудував Покійник на ерекціональному городі Захоронку з вигідною салею на всякі вистави.

Прийшла всесвітня війна. Покійник лишився на свойому становищі. Але своїх парохіян став тоді справжнім батьком і опікуном. Тов. св. Івана Милостивого, яке ще перед війною підпомагало дрібними грошевими датками безробітних, хорих, немічних старенків то бідні вдовиці — під його проводом мало тепер широке поле до ділання. Не одну гіреньку сльозу втерло воно, не одного врятувало від голодової смерти. О. Мітрат відвідував тих нещасних, потішав, кріпив на дусі і як тільки міг, підпомагав. Почалась російська інвазія. З фронту приводили ранених. Жахлива була їх доля. О. мітрат бере провід в Українськім Червонім Хресті, при помочі комітетових пань збирає датки в грошах, натуралiях, сам вишукує охочих в поблизьких селах до прання білля зі шпиталю на Діброві, на якого ведення вєднав дозвіл у російських властей; а поблизьких сіл каже приводити молоко, яке сам розділює в шпиталях, а навіть удалось йому перевезти 60 ранених з Болшовець; підпомагає полонених, що переходили через Станиславів; інтервеніює у російських властей в preріжних справах, словом — працює як чорний віл. Від московської влади зазнає дуже богато прикростей, яка наказує йому поминати при богослуженню царя: він відказується, не зважаючи на погрози тюрмою, бо не хотів ломити присяги. За те й арештовано його в лютім 1915 р. і вивезено враз з іншими до Симбірська, де перебув до травня 1918 р. Та воєнне лихоліття не зломило його. Вернув витаний всіми і знова забрався енергійно до праці. Між іншим занявся відреставруванням катедри, яка ще з австрійських часів була в нужденному стані, а підчас війни потерпіла богато від гранатів та куль; і знов сам доглядав роботи, а навіть вилазив на рущтування веж, не зважаючи на своїх 70 літ віку. Ця невсипуща всестороння праця і поважний вік вичерпали його залізне здоровля. Від півтора року лежав прикований до ліжка, поки 14. липня не заснув на віки. Відійшов великий робітник, зразковий громадянин і священик, знаний добре в найширших кругах Станиславова. Спочив на віки по важких у наслідки ділах своїх. Ці діла його — це незатерті памятки його трудолюбивого життя. Вони найкращі свідки й доказ, що може зробити ревний пастир для свойого стада! — Вічна Йому Память!

ОПОВІСТКИ.

До відома студентам львівського університету. Товариство „Студентська Громада" подає до відома всіх своїх членів, що хотіли би в академічному році 1927/28 мешкати в Академічному Домі, що подання в тій справі належить вносити до Виділу Студ. Громади до дня 20-го вересня ц. р. До подань належить долучити: 1. Свідоцтво незаможности з найновішою датою; 2. Посвідку від місцевої студентської організації; 3. Посвідку від місцевого культурно-освітнього товариства; 4. Посвідку від місцевого комітету для переведення Місяця Студента; 5. Кольоквіяльні свідоцтва або свідоцтва зложених іспитів за минулий академічний рік. — У Львові дня 28-го липня 1927. — *Осип Боднарович* голова, *Михайло Добрянський* за секретаря.

Конкурс.

Виділ Товариства „Бурса св. О. Николая в Перемишлі" оголошує конкурс на принятгя гімназіяльних учеників до бурси зглядно „Гімназійного Інститута" на шк. р. 1927/28. Місячна оплата за удержання в Інституті 85 зол., на початку року одноразово 30 зол. на інвентар, а в бурсі місячна оплата 60 зол. і на початку року одноразово 25 зол. на інвентар. Бувші вихованки мають поновно внести подання. Залягаючі з оплатою не будуть приняті. Подання з долученою карткою на відповідь належить вносити по конець липня ц. р. до: Управи „Українського Гімназ. Інститута в Перемишлі", ул. Башта ч. 34. На случай приняття виділ повідомить об цім петента. 61 2-3

Перемишль, дня 5. липня 1927.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.